

**ЖАПОН ПЕДАГОГДОРУНУН САБАК ӨТҮҮ ЖАНА ТИЛ ҮЙРӨТҮҮ
ЫКМАЛАРЫНЫН НЕГИЗИНДЕ МАМЛЕКЕТТИК ТИЛДИ ОКУТУУНУН
ЖОЛДОРУ**

**МЕТОДЫ ПРОВЕДЕНИЯ УРОКА И ПРЕПОДАВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО
ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ МЕТОДИКИ ЯПОНСКИХ ПЕДАГОГОВ**

**TEACHING WAYS OF NATIONAL LANGUAGE USING JAPANESE TEACHING
METHODS AND LECTURES BY JAPANESE PROFESSORS.**

Макалада Жапониянын Сайтама калаасында жайгашкан Урава тил институтунда эмгектенишкен жапон педогогдорунун сабак өтүү жан тил үйрөтүү ыкмаларынын өзгөчөлүктөрү баяндалды. Ошондой эле жапон педогогдорунун сабак өтүүдөгү негизги милдеттери жана жапон тилин окутуудагы жетишкендиктери жазылды.

Ачык сөздөр: Жапония, ыкма, ЖОЖ, окуу китеби.

В статье написано об особенностях методики проведения урока и преподавания японского языка преподавателей института языка Урава в городе Сайтама в Японии. Об обязанностях японских преподавателей, методика преподавания японского языка.

Ключевые слова: Япония, метод, ВУЗ, учебное пособие.

In the article, it's written about lectures and methods of teaching Japanese and its features which takes place in Japan. Also, it is about professors' main duties of their lectures and their achieved successes.

Keywords: Japan method University, tutorial.

Бүгүнкү күнгө чейин сабак өтүүнүн ыкмалары, тил үйрөтүүнүн методдору тууралуу ар тараптуу илимий изилдөөлөр, ой-толгоолор айтылып келет. Илимдин, жалпы эле коомдун жашоо турмушунун өзгөрүшү-өнүгүшү менен бирге, сабак өтүүнүн да жаңы ыкмалары кулачын жайууда. Орто мектептердеби, же ЖОЖдобу, мугалимдин же окутуучунун эң негизги милдети окуучуга же студентке сабакты жеткиликтүү түшүндүрүү болуп саналат.

«Человек-главная сила общения. Человек-самая могучая и самая хрупкая, самая грубая и самая нежная сила природы»[1]. Ооба, педагогдун сабак өтүүдөгү кыйынчылыгы-топтогу окуучулардын жаш өзгөчөлүгүнүн, улутунун, жынысынын, кулк-мүнөзүнүн жана санынын ар түрдүүлүгүндө жатат. Жогорудагы өзгөчөлүктөрүнө карабастан, ар бир окуучунун тилин таап астейдил мамиле жасоо менен бирге толук кандуу сабакты түшүндүрүү бул окутуучунун чыгармачылыгы деп эсептейм. «Мугалимдин сөзү – бул үлгү, көрсөтмө курал, тилдин практикасы, билим берүүнүн каражаты жана жандуу булагы,

класстагы жандуу эмоционалдык маанай түзүүнүн, окуучулардын угуп кабыл алуу, өздөштүрүү жөндөмдүүлүктөрүн, ой жүгүртүүнү, көңүл бурууну жана кызыгууну арттыруунун каражаты»[2]. Окутуучунун өзгөчө кесипкөйлүгү тил үйрөтүү маселесинде байкалат.

«Существует различные типы преподавателей, их работа основана на разных теориях, они используют различные методы и стили и.т.»[3]. Албетте, изилдөөчүлөр Биггс жана Тандын айткандары боюнча ар бир окутуучунун өтүп жаткан предметине ылайык өзү иштеп чыккан сабак өтүүнүн ыкмалары болушу абзел. Орус элинин филолог-

окумуштуусу Александр Драгункиндин берген пресс-конференциясында, 2014-жылдан баштап Астана калаасында казак тилинен сабак берерин кабарлаган. А. Драгункин англис тилин үйрөтүүдөгү новаторлук ыкмасы менен таанымал окумуштуу. Ал Tengrinews.kz ге берген интервьюсунда: «Мне понравился казахский язык, к тому же я понял, что существует потребность в преподавании. Я ознакомился практически со всеми учебниками казахского для русских, которые существуют на рынке. Скажу прямо, как филолог и преподаватель, я ими недоволен. Я стал смотреть на казахский язык и обнаружил, что существует много элементов казахского языка, которые подаются преподавателями, как само собой разумеющееся. Для русскоязычного ученика они являются проблемой, я нашел пути, как эти проблемы решить». А. Драгункиндин сөзүн утурлай, тил үйрөтүү маселесине келгенде, өзгөчө чет өлкөлүк студенттерге мамлекеттик тилди үйрөтүүдө, ар бир улуттун кулк-мүнөзүнө, дүйнө туюмуна да басым жасоо маанилүү го деген ой кетет.

«Метод обучения (от др.-греч. путь) – процесс взаимодействия между учителями и учениками, в результате которого происходит передача и усвоение знаний, умений и навыков, предусмотренных содержанием обучения». Окутуучу сабактын жүрүшүндө кандай гана интерактивдүү ыкмаларды колдонбосун, дүйнө жүзүндөгү педагогдорун максаты бир-билим берүү болуп саналат.

2014-жылдын жай айларында Жапон өлкөсүнүн Сайтама калаасында жайгашкан Урава тил институтунда эки жарым айлык тренинг-окуудан өтүп келдим. Тренинг-окууга 22 өлкөдөн 36 жапон тилин окутуучулар катышты. «Миң уккандан бир көргөн артык» дегендей, ал жакта алган тажрыйбамды сиздер менен бөлүшмөкчүмүн.

«Эгер биз жапон маданиятын башка улуттарга тааныткыбыз келсе, анда эң алгач алардын эне тилибизди үйрөнүшүнө көмөк көрсөтүүдөн башташыбыз керек».

Бул учурдагы Жапон фондунун төрайымы Сузуко Нишигаранын айткан сөзү. Жапон фонду 1972-жылы Жапон парламенти тарабынан уюшулган. Жапон фондунун эң негизги принциби - жапон маданиятын, тилин жайылтуу максатында башка өлкөлөрдө жапон тилин үйрөтүп-үйрөнүп жаткан башка улуттун окутуучуларынын - окуучуларынын билим деңгээлин жогорулатуу болуп саналат. Бул программа жылына эки жолу уюштурулат. Жайкы эки айлык жана кышкы алты айлык тренинг - курстар. Бүгүнкү күнгө чейин 10000ден ашык чет өлкөлүк окутуучу Жапон фонду тарабынан тилдик практикадан өтүү менен жапон тили окутуучуларынын дүйнөдөгү түйүнүн түзө алышты. Жалпыбызга маалым, чет тилдерди өздөштүрүүдө, өзгөчө чыгыш тилдеринин бири болгон жапон тилин, жазуусун өздөштүрүү өтө татаал. Буга карабастан жапон педогогдору жапон тилин окутуунун өтө жигердүү ыкмаларын иштеп чыгышканына күбө болдум. Баса белгилей кетчү нерсе, жапон тилин окутуп жаткан кайсыл мамлекетке барбайлы, жапон тили боюнча жазылган окуу китептери, окуучунун улутуна, жаш өзгөчөлүктөрүнө карабай бардыгына арналып, жатык ыкмада жазылгандыгы үчүн дүйнө жүзүндөгү жапон тили окутуучулары бир гана китепти колдонуп

келишет. Мисалы, эки китептен турган «Minna no nihongo 1,2» («Жапон тили бардыгы үчүн1-2») аттуу окуу китебин билбеген жапон тили окутуучусу жок. Башка улуттун өкүлү ушул эки китеп аркылуу жапон тилин толук өздөштүрүү менен тил билүү деңгээлинен сынак тапшырып, тиешелүү даражадагы сертификатын ала алат. Ал сертификаттар дүйнө жүзүндө жарактуу деп табылган. Бул окуу куралында жапон тилинин грамматикасы, адабияты, маданияты, экономикасы кызыктуу оюндар, түркүн-түстүү сүрөттөр, көнүгүүлөр, диалогдор, интерактивдүү ыкмалар менен коштолгон. О.э. китептин электрондук варианты CD менен даярдалган жана ар бир китептин сайты ачылган. Б.а. бул окуу куралы да улуу жазуучубуз Чыңгыз Айтматовдун чыгармаларындай, улам жыл сайын басмаканадан жаңы басылып чыгып өз актуалдуулугун жоготпой келет. Андан кийинки 2013-жылы Жапон Коому окутуучулары тарабынан чыгарылган алты китептен турган «Marugoto» «まるごと» аттуу окуу китеби дагы CD, электрондук варианты менен жапон тилин үйрөнүүчүлөрдүн бүйүрүн кызытып келет. Жапония мамлекетинде жапон тилин үйрөтүү-үйрөнүүгө арналган отуздан ашык сайт бар. Ар бир сайтта ар бир тема дыкат иштелип чыккан. Окутуучу сабак учурунда эч кандай окуу китебин, көргөзмө

куралдарды колдонбостон, сайт аркылуу толук кандуу сабак өтө алат. Мындай сабак өтүү студенттердин өз алдынча теманы өздөштүрүүсүнө, көнүгүүлөрдү аткаруусуна багытталган. Эми сөздү жапон окутуучуларынын жалпы сабак өтүү ыкмаларынын өзгөчөлүктөрүнө бурсам.

Жаңы окуу жылында окутуучулардын милдеттүү түрдө аткара турган иштери:

1. Бардык предметтик окутуучулар жана мугалимдер окуу жылынын башталышында ар бир студенттин же окуучунун ошол предмет боюнча алган билим деңгээлин текшерип чыгышат. Текшерүү жазуу жана оозеки түрүндө өтөт. Сынактын жыйынтыгы менен ошол жылда өтүлө турган жумушчу программа түзүлөт жана студенттер топторго бөлүштүрүлөт.

2. Ар бир студентке милдеттүү түрдө анкета таратылып берилет. Анкетанын мазмунун студенттин өткөн жылдагы жетишкендиктери менен өздөштүрө албай калган темалары, окутуучунун сабак өтүү ыкмасына болгон баасы, сунуштары ж.б түзөт.

3. Студенттер сабакка толук келмейинче окутуучу сабак өтүп баштабайт. Ар бир студент мындан кабардар болгондугу үчүн, сабакка кечигип келүү, же сабак калтыруу дээрлик учурабайт.

4. Ар бир сабак сайын ар бир студенттин ордун которуп отургузат. Бул болсо студенттин улам жаңы чөйрөгө калыптанышына жана ар дайым сабакка даярдык менен келүүсүнө көмөк көрсөтөт. Бизде мыкты окуган студенттер алдыңкы парталарда, тескерисинче, жетишпеген, же даярданбай келген студенттер арткы парталарда отурмай көнүмүш адатка айланган, ал эми кээ бир студенттер 1-курстан 4-курска чейин бир эле орундукта отуруп жүрүп бүтүп кетишкени маалым.

Сабакты түшүндүрүүнүн ыкмалары. Сабактын жүрүшү:

1. Сабак учурунда темага ылайык азыркы коомго, саясатка, экономикага, маданиятка, о.э тарыхка байланыштуу студенттердин бүйүрүн кызыткан жандуу мисалдарды келтирүү.

2. Сабак башталардан мурун, же тыныгуу убагында студентке үйрөнүп жаткан тилинде уккан жаңылыктарын кыскача кагазга жаздырып дубалга жармаштыруу. Бул үчүн дарсканаларда атайын орун ылайыкташтырылган. Демек, бул студенттердин назарын тыныгуу учурунда да үйрөнүп жаткан тилине буруу.

3. Сабак учурунда студенттин ой жүгүртүүсү менен бирге, башка дене бөлүктөрүн да кыймылга келтирүү. Брдатып, ойнотуп жана башка ар кандай дене тарбия көнүгүүлөрүн жасатуу.

4. Жаңы сөздөрдү түшүндүрүп жатканда дароо котормосу айтылбастан, башка тил менен салыштырылбастан, окутуучунун ал сөздү үйрөтүп жаткан тилинде гана ымдоо-жаңсоо аркылуу түшүндүрүүсү.

5. Жаңы теманы тактайга жазып түшүндүрүп баштоодон эмес, оозеки түрдө мисалдар менен түшүндүрүүдөн баштоо. Мисалдар дарскананын ичиндеги студентти курчаган буюм-тайымдардан болушу абзел.

6. Көнүгүүлөрдүн түрлөрү. Диалог-тренинг көнүгүүсү. Алгач студенттерге диалогду угузуу, андан кийин угузуп кайталатуу, угузуп чогуу кайталатуу, китепти жаптырып кайталатуу, кыскасы жаттап калмайынча кайра-кайра кайталата берүү. Окуп түшүнүү. Кыскача тексттер менен иштөө. Текстти окуп алгач жөнөкөй суроолорду берүү, суроолорду улам-улам татаалдаштырып суроо, туура жана туура эмес суроолорду берүү. Башкача айтканда мындай суроолорду берүү ыкмасы америкалык илимпоз А.Ф. Осбордун «акыл-эске чабуул» методун тастыктайт.

7. Үйгө берилген тапшырмалар. Үйдөн аткарууга өтө көп тапшырма берилет. Студенттин тапшырмага даярдануусу чыгармачылыкты талап кылат. Тапшырмалар жеке студентке, же мыкты окуган студент менен начар окуган студентти бириктирип эки-экиден, же үч-үчтөн кылып топторго бөлүштүрүп берилет. Үй тапшырмага жооп берип жатканда студент көргөзмө куралдарды пайдаланышы абзел. Өзгөчө тапшырма, башка улуттун өкүлдөрүнө «Home stay», б.а. карапайым жапон үй-бүлөсүнүн күнүмдүк жашоосу менен тааныштыруу, үйрөнгөндөрүн башка студенттер менен бөлүшүү. Интервью алуу тапшырмасы. Дегеле окутуучу тапшырмага чектөө койбойт. Студентти жүрөгүнө жакын теманы тандаттыруу, баарлашкысы келген, адамдын жынысына, жаш

өзгөчөлүгүнө карабай маектешүүсүнө мүмкүнчүлүк берүү. Интервьюнун жыйынтыгы катары талкуу сабак уюштуруу. Окуу жылын жыйынтыктап жатканда ар бир студентке милдеттүү түрдө ачык сабак өтүү тапшырмасы жүктөлөт. Негизинен жапон тилин чет элдиктерге үйрөтүүдө төмөкү предметтер окутулат: жапон тилинин грамматикасы, жапон ариби же кан тамгалар, жапон адабияты жана элдик оозеки чыгармачылыгы, жана ар аптанын жума күндөрү жапон маданияты менен кол өнөрчүлүгү (каллиграфия, чай аземи, оригами ж.б.).

Жыйынтыктап айтканда, бир эле макала менен жапон педагогдорунун сабак өтүү жана тил үйрөтүү ыкмаларын ачып берүү мүмкүн эмес. Макалада жапон тилин үйрөтүүнүн методдору жөнүндө учкай гана сөз болду. Жапон тили окутуучуларынын жетишкендиктери жогоруда сөз болгондой, сапаттуу жапон тили окуу китептерин CDсин жазуу, жайылтуу, сайттарды ачуу менен бирге дүйнө педагогдорунун түйүнүн түзө алышкандыгында. Арийне, кыргыз тилин үйрөтүүнүн ыкмалары жөнүндө теориялык сунуштар арбын, бирок ал методдор аркылуу сабак өтүүгө окуу китептери жетишпейт. Жапон тилин окутуу боюнча жазылган окуу китептерди үлгү кылып, кыргыз тилин үйрөтүү боюнча окуу китептерин кайрадан иштеп чыгуу абзел деп эсептейм. Ошондой эле, кыргыз тилин үйрөтүүдө жапон педагогдорунун ыкмаларын колдонуу менен мамлекеттик тилибиздин беделин көтөрүүдө, жайылтууда чоң жетишкендиктерге көпүрө болуп берет деген ойдомун.

Адабияттар тизмеси

1. Тишин А.И. «Структура общения» [Текст] / А.И.Тишин. - Б.: 1995. – 115 с.
2. Biggs J., Tang C. Teaching for quality learning at university. Open University Press, 2007 16-19
3. Сарылбеков С.Кыргыз тилин окутуунун методикасы [Текст] / С. Сарылбеков, Ж. Чыманов. – Б.: 2015. - 26-б.
4. Чыманов Ж.А Кыргыз тили: Окутуунун методдору [Текст] / Ж.А.Чыманов. - Б.: 2007.- 128б.
5. Minna ni nihongo (Жапон тили бардыгы үчүн). Т.1998-2012-2014-ж.
6. Marugoto 1,2,3,4,5,6 J.2013
7. <http://www.apu.ac.jp/language/modules/aboutus/>
8. <http://www.isc.u-toyama.ac.jp/raicho/>
9. <http://minnanokyoza.jp/kyozai/home/ja/render.do>
10. <http://nihongo-e-na.com/eng/>